

Priručnik utemeljen na dobroj suradnji

(2016. *Hrvatski egzonimi I.: Imena država, glavnih gradova i njihovih stanovnika*. Leksikografski zavod „Miroslav Krleža“. Zagreb. 227 str.)

Priručnik *Hrvatski egzonimi I.: Imena država, glavnih gradova i njihovih stanovnika* u izdanju Leksikografskoga zavoda „Miroslav Krleža“, kako je istaknuto u predgovoru knjige, na 227 stranica donosi podatke o „hrvatskim egzonimima (ponašenicama), tj. udomaćenim zemljopisnim imenima stranih zemljopisnih objekata koja se razlikuju od izvornih imena (endonima).“ Izrada priručnika utemeljena je na međuinstitucijskoj suradnji: glavna je urednica knjige dr. sc. Ivana Crljenko iz Leksikografskoga zavoda, kao članovi uredništva na knjizi su surađivali dr. sc. Ankica Čilaš Šimpraga i dr. sc. Domagoj Vidović iz Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje, a znanstveni pregled priredio je prof. dr. sc. Josip Faričić s Odjela za geografiju Sveučilišta u Zadru. Na knjizi su radili i drugi djelatnici Leksikografskoga zavoda: leksikografske konzultantice Sanja Fabijanić i Zrinka Meštrović te kartografi Tomislav Kaniški i Darko Sekeli.

Iako je u imenima država, u odnosu na druga strana zemljopisna imena, kako se i u predgovoru ističe, postignut najviši stupanj standardizacije u hrvatskome jeziku zbog potreba državne međunarodne komunikacije te platnoga prometa, dosad nije postojao priručnik u kojemu su sustavno zabilježena sva takva imena. Imena država i glavnih gradova navode se u brojnim jezikoslovnim, enciklopedijskim i geografskim izvorima, međutim neusustavljenost njihova zapisa uvelike je utjecala na potrebu objavljivanja priručnika *Hrvatski egzonimi*.¹

Koncepcijski su *Hrvatski egzonimi* slični priručniku *Slovenska imena držav Drage Kladnika i Drage Perka* iz 2013., no hrvatski je priručnik proširen popisom glavnih gradova svake države. Struktura je *Hrvatskih egzonima* pregledna i prilagođena korisnicima te omogućuje jednostavno praćenje. Nakon predgovora, kraćih uputa čitateljima, opisa strukture natuknice te popisa kratica slijedi glavni dio – abecednim se poretkom donosi tablični popis 198 natuknica, od čega 195 sadržava imena država, a 3 tablice sadržavaju imena područja priznatih u dijelu međunarodne zajednice (*Palestina, Tajvan, Zapadna Sahara*). Ispod svake natuknice koja uključuje ime države u posebnoj se tablici navodi ime pripadajućega glavnoga grada. Nakon popisa država i glavnih gradova, također se u tabličnome prikazu abecednim redom donose imena 51 ovisnoga teritori-

¹ Usp. prikaz Ankice Čilaš Šimpraga u *Folia onomastica Croatica* 25 (2016.), 199–203.

ja. Na kraju knjige nalazi se sedam zemljovida – zemljovid svijeta te zemljovidi šest kontinenata s imenima država i glavnih gradova. Knjiga sadržava kazalo imena te popis izvora i literature.

Svaki natuknički članak u kojemu se donosi ime pojedine države sadržava sljedeće podatke: 1. nositelj je natuknice podebljanim slovima istaknuto preporučeno skraćeno hrvatsko ime, 2. i 3. genitiv i lokativ imena države (s prijedlogom *u* ili *na* u lokativu), 4. odnosni pridjev, 5. skraćeno hrvatsko ime u službenoj uporabi Ministarstva vanjskih i europskih poslova (MVEP-a), 6. skraćeno hrvatsko ime u službenoj uporabi Hrvatske narodne banke (HNB-a) prema normi ISO 3166-1, 7. puno hrvatsko ime u službenoj uporabi MVEP-a, 8. puno hrvatsko ime u službenoj uporabi HNB-a prema normi ISO 3166-1, 9. izvorno skraćeno ime na službenom i govornom jeziku (jezicima), 10. izvorno puno ime na službenom i govornom jeziku (jezicima), 11. službeno skraćeno ime na engleskom jeziku, 12. službeno puno ime na engleskom jeziku, 13. službeno skraćeno ime na francuskom jeziku, 14. službeno puno ime na francuskom jeziku. 15. službeni i govoreni jezik (jezici), 16. dvoslovna oznaka, 17. troslovna oznaka, 18. etnik (m. r., ž. r., mn.), 19. genitiv etnika (m. r., ž. r., mn.). Svaka tablica s imenom države na dnu sadržava i bilješku s vrijednim podacima o povijesnoj, političkoj i etimološkoj pozadini, tj. motivaciji imenovanja pojedine države. U tablici imena država i u tablici imena glavnih gradova posebno mjesto zauzimaju etnici u muškome i ženskomu rodu. Mnogi etnici potvrđeni su u drugim jezikoslovnim izvorima hrvatskoga jezika, npr. *Čađanin* i *Čađanka* (stanovnik i stanovnica Čada), *Džibućanin* i *Džibućanka* (stanovnik i stanovnica Džibutija), ali se mnogi etnici prvi put navode tek u ovome priručniku, npr. *Došanin* i *Došanka* (stanovnik i stanovnica Dohe), *Rižanin* i *Rižanka* (stanovnik i stanovnica Rige), *Vilnijušanin* i *Vilnijušanka* (stanovnik i stanovnica Vilniusa), što potvrđuje da su suradnici na knjizi sustavno pristupili obradi etnika slijedeći tvorbena načela hrvatskoga jezika.

Knjiga ima obilježja općega leksikonskog priručnika, ali i višejezičnoga jezikoslovnoga priručnika jer, osim hrvatskih imena, donosi i imena država i glavnih gradova na engleskome i francuskome jeziku te na službenom i govornom jeziku pojedine države te gramatičke (morfološke i tvorbene) podatke o natuknicama (padežne oblike, mocijske parnjake za etnike, odnosno pridjeve). Natuknice su i savjetnički oblikovane, primjerice, za neke otočne države (*Cipar*, *Island*, *Madagaskar* itd.) u lokativu se navode dva prijedloga, *u/na Cipru/Islandu/Madagaskaru*, a podatci o genitivu ili lokativu za pojedina imena država olakšavaju korisnicima njihovu primjenu u širem rečeničnom kontekstu. Dvojba u vezi s upotrebom prijedloga *u* i *na* uz imena otočnih država iscrpno je objašnjena na početku priručnika u poglavlju *Struktura tablice* pod 1. točkom *Preporuke skraćenoga imena države (glavnoga grada) i izdvojeni oblici riječi* (VIII. str.). Jednaku vrijednost s jezičnoga gledišta ima-

ju i likovi etnika, tj. mocijskih parnjaka koji su tvorbeno i pravopisno prilagođeni hrvatskomu jeziku (pišu se fonetizirano). Priručnik pomaže i u pravopisnim dvojabama. Iako je ustaljeno pravilo da se imena država u hrvatskome jeziku pišu velikim početnim slovom, za neke rjeđe spominjane države, osobito one koje su istodobno i otočna područja, koristan je podatak o načinu zapisa. Višerječna federativna ili samoupravna područja, kako se navodi i u knjizi, opisu se velikim početnim slovom (npr. *Božićni Otok*, australski vanjski teritorij, *Ovčji Otoci*, danski samoupravni teritorij), za razliku od višerječnih imena otoka i otočnih skupina u kojima se u hrvatskome jeziku samo prva sastavnica piše velikim početnim slovom (*Božićni otok*, koraljni otok u skupini Ekvatorskih otoka, *Ovčji otoci*, skupina otoka u sjevernome dijelu Atlantskoga oceana). S obzirom na to da se u tablicama uz ime države navodi i zapis imena na službenome jeziku pojedine države, korisnik može usporediti hrvatski preporučeni lik sa zapisom na službenome jeziku, npr. službeno ime Češke u hrvatskome je jeziku Češka Republika, dok je u češkom službeni oblik Česká republika.

Konačni preporučeni lik imena država, ovisnih teritorija i glavnih gradova te etnika suradnici na knjizi temeljili su na potvrdama iz 40-ak izvora nastalih u razdoblju od 130 godina, dakle od 1887., kad je objavljen prvi prijevodni atlas na hrvatskome jeziku, do danas. Iako se za većinu imena država, glavnih gradova te etnika donosi jedan preporučeni lik, katkad se donose i dvostruka rješenja, a u uvodnome je dijelu objašnjeno da su ona ponuđena „samo onda kad postoji potvrđena tradicija uporabe obaju likova, kad se ona podjednako često pojavljuju u izvorima i/ili kad oba lika podjednako dobro funkcioniraju u jeziku”. Primjerice, kao preporučena imena glavnoga grada Bjelokosne Obale donose se likovi *Yamoussoukro* i *Abidjan*, a kao preporučena hrvatska imena država navode se *Sjeverna Koreja* i *Demokratska Narodna Republika Koreja* te *Latvija* i *Letonija*.

Ovaj je priručnik namijenjen brojnim korisnicima: lektorima, novinarima, prevoditeljima, nastavnicima i učenicima, sveučilišnim profesorima i studentima, javnim, administrativnim i državnim djelatnicima te znanstvenoj i stručnoj zajednici različitih područja (međunarodna politička i gospodarska suradnja, novinarstvo, platni promet, pravo, geografija, kartografija, jezikoslovlje, po najprije onomastika i leksikografija, povijest...).

Knjiga *Hrvatski egzozimi I.: Imena država, glavnih gradova i njihovih stanovnika* na svim razinama potvrđuje da je nastala kao plod dobre suradnje geografa i jezikoslovaca te je u konačnici objavljeno leksikografsko djelo s pouzdanim i stručno obrađenim podacima koje će biti neizostavan izvor pri daljnjoj standardizaciji i usustavljanju stranih zemljopisnih imena u hrvatskome jeziku.